

Dodenherdenking 04 mei 2015.
Bij het graf van William Robert Fisher op het kerkhof van Wirdum (Fr).

Inleiding:

Myn tante Beitske koe as jong famke goed pianospylje. Sa goed, dat se as organiste yn de tsjerke spylje mocht. Muzyk wie alles foar har. As se fertrietlik wie, as se bliid wie, de klanken fan de piano brochten har nei in wrâld wer't gjin fertriet, gjin oarloch wie. Elke snein spyle se fol oertsjoeding op it grutte oargel boppenyn de tsjerke. Ek yn oarlochstiid sochten minsken elke snein hun heil yn de tsjerke. De dominee dy spruts fan hope op befrijding, dy spruts oer bettere tiiden. It joech hoop. Op in moaie snein op 31 augustus (19??) hie Beitske in bisûndere opdracht. Sy soe dy dei it Wilhelmus op it oargel yn de tsjerke spylje. Om't it de bertedei fan keninginne Wilhelmina wie. Se hie lang oefene, it moest perfekt gean. En sa spyle Beitske dy moarn it folksliet as earbetoan oan har keninginne, as earbetoan oan har lân.

Se fielt noch de skrik, de angst.....doe se nei de tsjinst, noch bliid dat it Wilhelmus sa goed gien wie de tsjerke utrinne soe. Se heart noch de wurden "Fraulein, stehn bleiben". Foar har stiene in oantal SS-

officieren. Kille, kalde blikken. Se ferstie de wurden mar heal mar begrypte dat se meikomme moast. Allinnich omdat se it Wilhelmus spyle hie. Nei in ferhoor wêryn har frege waard wa har opdracht jûn hie, har de fraach stelt waard oft se wol wist dat it ferbean wie om it folksliet te spyljen en noch in strange reprimande mocht se gean.

Wat har it letter it measte dwers siet wie dat minsken har in “heldinne” neamden. Se hie mei it gefaar om oppakt te wurden, tóch it folkliet spyle. Foar har keninginne, foar har lân. As in soarte fan verzet yn muzykklinken.

“Mar”, sei myn tante letter wol ris: “Ik bin gjin heldinne. Ik wist net dat der SS-officieren yn de tsjerke sieten. En ik freegje my altyd noch ôf: soe ik it Wilhelmus ek spyle ha as ik it ál witten hie?

Keuzes.....wat hiesto dien?

Welke keuzes soest do makke ha yn oarlofstiid. Ûnderdûkers yn hûs nimme wylst it gefaar op ûntdekking altyd op de loer lei? Yn it ferset gear? Of meiwurkje mei de Dútsers ut selsbehâld foar dysels en dyn gezin?

Keuzes.....

It is sântich jier lyn dat wy befrijd binne. En noch altyd stean wy as minsken foar deselfde keuzes. Soest do in utprocedearde asylsyker yn hûs nimme, yn ferset komme tsjin ûnrjocht of dyn eagen slúte. Welke keuze is goed, welke fout? Foar elke keuze dy in minske makket soe der begryp wêze moatte.

Ik slút dêrom ôf mei in spreuk fan Francois Mauriac: “Bij twijfel moet men kiezen voor trouw”

Janny van der Wal.

Net voor 20.00 uur wordt de “Last Post” gespeeld.

Daarna volgt 2 minuten stilte....

Daarna werd samen het Wilhelmus gezongen en de drie vlaggen gestreken en in top gehangen.

Vervolgens wordt door Michaël Pappie de eerste krans gelegd. De kinderen van de basisscholen legden de tweede krans en werden rode rozen gelegd bij het graf van William Robert Fisher en Cornelis Bosma.

Hierna liepen wij samen langs de graven.

Veel mensen gingen daarna de Sint Martinuskerk in. Daar werd door Giel Pappie een toespraak gehouden. Deze toespraak staat hieronder afgedrukt.

Geachte aanwezigen, dames en heren,

Mijn naam is Michaël Pappie. Het is nu voor de tweede maal in mijn leven dat ik in de Sint Martinuskerk in Wirdum ben. De eerste keer was in de oorlog als joods onderduik-kind. In die tijd heette ik Michiel van Meeuwsen. Op kerstavond in 1944 was ik samen met de zoon Sytse en dochter Elly van slagerij Dorhout hier. Die bijzondere kerkdienst in die duistere jaren, is mij altijd bijgebleven.

Hoe kwam ik als klein, joods jongetje uit Utrecht, hier terecht?

Begin 1943 ben ik als 4 jarig kind door mijn ouders aan leden van een studentencorps meegegeven om mij te laten onderduiken. Zelf gingen mijn ouders en mijn oudere broertjes ook onderduiken om zo te proberen uit handen van de nazi's te blijven.

Waarom ik niet met hen mee ging, zal ik nooit te weten komen. Wellicht was het een vooruitziende blik van hun om ons gezin te splitsen. Want vlak na hun onderduiken werden mijn ouders en broertjes verraden, weggevoerd en uiteindelijk vermoord.

Mijn onderduik route verliep via diverse adressen, onder andere bij 2 vrouwelijke dominees; waarvan één in Zeist en de andere in Dokkum woonde.

Ik heb er geen idee van hoelang ik daar ben gebleven.

Zoals vele van de 25 duizend joodse onderduikers in Nederland, kwam ik ook in het moedige Friesland terecht. Bij familie De Boer aan de Julianalaan 4 in Huizum, nu Leeuwarden. Het gezin bestond uit vader Folkert, verzetsnaam Jan, moeder Etty, de zoons Hendrik en Gerard, en dochter Aukje.

De familie de Boer hield zich niet alléén met joodse onderduikers bezig, maar was ook een tussen-

onderduikadres voor neergeschoten geallieerde vliegtuigbemanningen.

U zult begrijpen dat het daar een komen en gaan was van onderduikers, neergehaalde piloten en verzetsmensen.

Bepaalt niet echt een veilig adres en dat bleek ook al gauw. Bij de verzetsmensen die daar regelmatig kwamen, was ook een jonge mooie vrouw; Esmeé van Eeghen genaamd.

Zoals bekend, heeft zij heel veel goed verzetswerk gedaan. Maar ze had helaas ook een handicap. Ze was nogal gek op mannen. Waaronder ook erge foute mannen, waar ze eveneens mee aanpakte.

Na een inval op een ander adres viel de verdenking snel op haar. Hierdoor besloot de familie de Boer, ingeseind door het verzet, om zelf te gaan onderduiken. Moeder Etty ging met haar dochter Aukje naar de familie Visser in het Laagland. Vader Folkert de Boer, hier ook bekend als Commies de Boer, ging met mij naar de familie van slager Dorhout, alhier.

Naast de slagerij stond een klein huisje waar hij zijn intrek nam en ik werd in het gezin opgenomen. Veel mensen in dit hele kleine dorp moeten dit geweten hebben, maar hielden dit gelukkig stil. Indien er een razzia of ander onraad dreigde, werd ik verplaatst naar de boerderij van de familie Jan Kalsbeek. Ik ben daar verschillende keren geweest, maar hoe vaak en hoe lang, weet ik niet precies.

Tot het einde van de oorlog was ik hier in het veilige Wirdum. Na de bevrijding ben ik weer met de familie de Boer in Huizum herenigd.

Toen ik op een mooie dag vlak na de bevrijding met vriendjes buiten speelde, vloog er over een braak stuk land, recht tegenover ons huis aan de Julianalaan, heel laag, misschien op 100 meter hoogte een Amerikaanse jachtbommenwerper over.

De cockpit bemanning zwaaide naar ons. Ze draaiden het enorme vliegtuig om en brachten nogmaals een speciale saluut met het klapperen van de vleugel-flaps.

Later vernam ik dat de familie de Boer een brief had ontvangen van Bill, een van de neergeschoten piloten die zij zo moedig onderdak hadden geboden. Hij bedankte ze voor zijn redding en inderdaad, hij was de piloot die even kwam overvliegen als teken van leven en om ons te groeten.

Na de bevrijding ben ik door mijn tante, een zuster van mijn moeder, bezocht.

Zij was de enige van mijn familie die het concentratiekamp heeft overleefd. Ik was nu wees. Niet veel later ben ik bij mijn oom en tante gaan wonen en zij hebben mij liefdevol opgenomen in hun gezin als hun eigen kind.

De familie de Boer beschouwen mij tot op de dag van vandaag, ook nog steeds als lid van hun gezin. Met dochter Aukje en schoondochter Miep, alsmede met hun nazaten heb ik nog regelmatig contact. Na de oorlog is vader Folkert de Boer hertrouwd met de weduwe Baukje van slager Dorhout. Zo ben ik ook met de zoon en dochter van tante Bauk in contact gebleven.

Vele jaren later, ver na de oorlog, heeft de zoon van Jan Kalsbeek mij opgespoord via het KRO programma Spoorloos. Ze hadden nog een foto van mij en toen die op de T.V. werd getoond, herkende

Elly, de dochter van slager Dorhout mij. Zo heb ik weer contact gekregen met de familie Kalsbeek. En zo ben ik uiteindelijk ook hier vanavond weer terecht gekomen.

Beste mensen, om acht uur hebben wij de omgekomen burgers en verzetstrijders herdacht. Mijn verhaal dat ik vanavond met jullie wilde delen, gaat over al die helden die met gevaar voor eigen leven en dat van hun gezinnen, het verzetswerk deden.

Hiermee bedoel ik ook al die families die geheel belangeloos, en uit een groot gevoel voor rechtvaardigheid en medemenselijkheid, hun huis open zetten voor onderduikers. Maar ook al diegene die voor het levensonderhoud van de onderduikers hebben gezorgd. Ook zij waren grote helden, die op hun manier aan het verzet deelnamen.

In Friesland waren dat talloze mensen en nu nog steeds hoor je van Joden die hier of elders, in deze mooie en moedige provincie waren ondergedoken. Dankzij helden zoals de Boer, Dorhout en Kalsbeek, heb ik de verschrikkelijke oorlog overleefd. Samen met mijn vrouw Betty, ook oorlogs wees die zelf door helden uit Schiedam de oorlog heeft overleefd, hebben wij een gezin gesticht met 3 kinderen en inmiddels 7 kleinkinderen. Dit is precies wat we bedoelen in het Jodendom met de uitdrukking: "wie een mens redt, redt de wereld"

Vanavond herdenken we ook de helden van toen. Tegelijkertijd moeten we ons afvragen: wat zouden wij doen, vandaag als er weer mensen vervolgd worden, moeten vluchten en in gevaar zijn? Zouden we dan hetzelfde doen als vele van uw ouders indertijd? Zouden wij in hun voetsporen treden? Ongelooflijke dappere opofferingen maken met groot gevaar voor eigen leven en dat van je eigen gezin?

Als ik de maatschappij van vandaag zie, onze houding tegenover de vluchtelingen en vervolgd van deze tijd, en het opkomende antisemitisme, houd ik mijn hart vast.

Daarom blijft het ook zo ontzettend belangrijk dat we de herinneringen in leven houden aan die hele donkere periode uit onze, nog zo recente geschiedenis. Dat we de slachtoffers blijven herdenken en de helden vereren.

Geef dit aan uw kinderen en klein kinderen mee en zie er op toe dat er op scholen over wordt geleerd.

Dank u wel.

Hierna was er tijd voor koffie en ontmoeting. Vervolgens werd de film: De Dream vertoont.

